

CUPRINS

INTRODUCERE

Graffiti-urile lui Pino Roveredo	11
--	----

SĂ-MI DAI DE ȘTIRE

1. Să vorbești cu mâinile, să asculți cu ochii.....	25
2. Să-mi dai de știre	28
3. 100! 120! 140!.....	35
4. Familia Starnazza	63
5. Unul ca și noi	70
6. Omul cu capacele	73
7. Porcul cu fundă.....	81
8. Băieții de patruzeci de ani.....	91
9. Problemă	94
10. Dacă aș fi în locul fiului meu	99
11. Debaraua	105
12. O gură de dragoste	109
13. Suc de oțet	112
14. Ucraineanul zburător	118

GRAFFITI-URILE LUI PINO ROVEREDO

Într-una dintre paginile dense, foarte frumoase din *Capriole in salita*¹ – Cartea cu care Pino Roveredo nu numai a debutat, ci a intrat în forță în lumea literaturii – protagonistul-narator, privind un chip iubit și îndurerat, afirmă că știe care dintre ridurile acelu chip poartă semnătura lui. Roveredo este expert în graffiti-urile pe care viața le imprimă, chiar și cu involuntară cruzime, pe chipul și pe corpul oamenilor; știe că este victimă și călău, ca în cazul acelor riduri adâncite de dureri de care recunoaște că este, în parte, responsabil. Maniera sa de a scrie, născută dintr-o experiență de viață hotărâtoare și străină de orice formație literară, este ilustrată și de transcrierea acelor graffiti adesea aspre, dar în același timp, picarești și aventuroase. S-a spus și s-a repetat de multe ori, în urma cunoscutelor declarații ale lui Svevo, Saba și Slataper, că trăsătura caracteristică a literaturii triestine este antiliteratura, afirmație valabilă poate pentru marea generație a fondatorilor săi, dar mult mai puțin potrivită pentru autorii care le-au urmat și care s-au hrănit din acea tradiție. Firește, Roveredo a ajuns

---

¹ *Căprioare pe culmi* (n.tr.)

cu adevărat la literatură – și nu este vorba numai despre literatura triestină – pornind de la viață, de la o viață care a cunoscut umbra, infernul autodistrugerii prin alcool, zonele tipice ale marginalizării și ale automarginalizării, subproletariatul urban mustind de violență, decăderea aproape voită, „rămășagurile pierdute cu singurătatea, cursa cu obstacole, luate toate în piept“, după cum va scrie el însuși.

Capriole in salita, prima, dar și cea mai incisivă carte a sa de până acum, apărută în 1996, relatează trecerea prin această perioadă de întuneric și ieșirea din vârtejul ei, cu o forță poetică și cu o originalitate inconfundabile, care îi permit autorului să nu cadă în capcanele cu care un asemenea subiect, abordat de nenumărate ori în literatură, ar putea destul de ușor să atragă și să distrugă un scriitor.

Dar Roveredo este cu adevărat un *outsider*, tocmai pentru că știe foarte bine că, astăzi, nimeni nu poate fi așa în mod ingenuu, fără să falsifice realitatea, fără să devină, cu alte cuvinte, un fals naiv, obiectiv vorbind, sau un caz patetic, un rebel sau un biet întârziat. Roveredo este el însuși și atât: martor al degradării, al suferinței, al decăderii morale, al ieșirii din ea și al anevoioasei, dar realei recuperări a demnității, nelăsându-se nici cucerit, nici descurajat, dar nici fascinat de toate acestea. El nareză această experiență cu o înțelegere dobândită cu greu de-a lungul anilor – chiar cu prețul multor greșeli – , caracterizată printr-o profunzime neobișnuită și cu un limbaj numai al său, nici învățat după ureche, nici construit cochetând cu abaterile de la reguli sau cu presupusa ignoranță a oamenilor aflați în afara conveniențelor sociale și lipsiți de cultură, ci pur și simplu cu un limbaj potrivit, singurul cu care asemenea întâmplări pot fi povestite. Puțini scriitori sunt astăzi ei înșiși așa cum este el. Poate că nu este meritul său, probabil că nu ar putea să fie altfel, dar autorul nostru poartă marca

scriitorului adevărat care, mic sau mare, cu meritele și cu limitele sale, face, după cum spunea Gide, exact ceea ce poate.

Născut în 1954, la Trieste, într-o familie de meșteșugari, Roveredo a lucrat mulți ani ca muncitor, mai întâi într-o fabrică de mezeleri și apoi într-o fabrică de dopuri de plută, dar proza sa este complet străină de literatura muncitorească și de problematica sa politico-socială, față de care, în mod sigur, nu este insensibil în viața particulară și în modul său de a gândi, dar care nu reprezintă un element al ficțiunii sale. A cunoscut dezordinea, alcoolul, experiența brutală – chiar dacă pentru o foarte scurtă perioadă de timp – a închisorii și a spitalului de psihiatrie, viața de vagabond de la marginea societății, dar povestește toate acestea cu *pietas*¹ față de el și de ceilalți, dar fără indulgență și mai ales fără nici o urmă de complicitate cu acele destine asupra cărora dimensiunea tragică a existenței își pune amprenta atât de timpuriu; destine care, după cum el însuși a scris, merg înapoi precum racul către repetate înfrângeri usturătoare, se complac în suferință, pierzându-și bătăliile chiar înainte de a le începe.

Roveredo povestește despre aceste vieți risipite, despre aceste zboruri întrerupte și aceste aripi frânte de numeroasele pietre aruncate înspre ele, dar istorisește și despre josniciile și despre slăbiciunile transformate în alibiuri pentru a justifica încălcarea normelor. Povestește cu implicare și detașare, cu patimă și ironie, cu o înțelegere în care firul epic, ficțiunea și judecata morală se contopesc. După cum a scris Riccardo Cepach într-un excelent eseu, Roveredo nu are nimic în comun cu marea tradiție transgresivă a lui Kerouac și Bukowski și nici cu viziunea lor eroică și contestatară asupra voluptății consumului de alcool și a dezordinii eliberatoare: „Infernul

¹ Evlavie, smerenie, pietate, în lat. în orig. (n.tr.)

alcoolismului este descris în brutalitatea devastatoare a efectelor sale... Dincolo de orice mitologie facilă, Roveredo a readus în discuție alcoolismul pentru cei care i-au căzut cu adevărat victime“.

Scriitorul nareză și ieșirea din acest infern, bătălia victorioasă împotriva întunericului, din care nu numai că a ieșit, dar de mulți ani îi ajută și pe cei rămași prizonieri acolo, printr-un angajament exemplar față de victimele aflate în impas, alcoolici, toxicomani, seropozitivi, persoane cu dizabilități care beneficiază de asistență în centrele de igienă mentală, pușcăriași, imigranți. Și această activitate, reflectată în activitatea sa de jurnalist, a lăsat o marcă literară destul de discretă asupra operei sale, departe de orice patos moralizator și de orice ideologie angajantă.

Și în acest caz impresionează ceea ce Cepach numește „cândoaarea autentică și nu mimată“ a lui Roveredo, lucru rar întâlnit în cultura postmodernă: este vorba despre cel care citează din pură întâmplare, despre cel care povestește cu simplitate experiențe extraordinare – începând cu aceea a părinților surdomuți și a învățării originare a limbajului gestual, fără jocuri intelectuale și fără trimiteri culturale, ci povestind pur și simplu (și reinventând, dar întotdeauna cu o puternică aderență la realitate) ceea ce i s-a întâmplat, construindu-și o limbă aptă să povestească toate acestea, fără artificii lingvistice și fără a cochetă cu simplitatea și spontaneitatea.

Referitor la acest aspect, cercetătorul austriac Peter Kuon vorbește despre un limbaj „câteodată dur-realist, alteori afectuos-ironic, uneori comico-burlesc, care-i permite autorului să treacă diverse granițe existențiale și stilistice“. Riccardo Cepach a subliniat relația dezinvoltă, flexibilă pe care acest limbaj o are cu expresiile dialectale și argotice, folosirea conștientă, dar nu excesiv de îndrăzneță, a unor suculete și neobișnuite

locuțiuni verbale și figuri retorice aparținând dialectelor și argoului alcoolcilor sau pacienților din spitalele de psihiatrie, neobișnuita adjectivare care folosește substantive cu valoare adjectivală, cu un puternic efect în redarea sentimentului de înstrăinare și de răsturnare a lumii, în care individul pare absorbit, dispărând în acțiunile și lucrurile la care este părtaș.

După debutul cu *Capriole in salita*, care a creat un adevărat caz literar demn să depășească granițele orașului Trieste și ale zonei de nord-est, Roveredo a publicat *Una risata piena di finestre*¹ (1997) – în care, lăsând la o parte povestirea cea mai amplă și în mod sigur nereușită, care dă și titlul cărții, a descoperit forma care i se potrivește poate cel mai bine, textul scurt, fotografie a cotidianului, ca în cazul povestirii *Șă-mi dai de știre*, o adevărată bijuterie. Au urmat *La città dei cancelli*² (1998), roman despre viața în închisoare, *La bela vita*³ (1998), singura creație scrisă în dialect și romanul *Ballando con Cecilia*⁴ (2000) – având ca punct de plecare figura extraordinară a unei femei care a petrecut șai-zeci de ani în ospiciu – după care a fost realizată o inspirată adaptare și montare teatrală. În afară de textele minore, adesea rezultate ale colaborării cu grupuri de tineri cu dizabilități („Compania instabilă“, după cum o numește el), Roveredo continuă să scrie, dovada fiind câteva povestiri, până acum nepublicate, adunate în această culegere. Este un scriitor destul de inegal, autor al unor lucrări reușite, precum și a altora nereușite, fericit mai ales atunci când continuă să rămână legat de rădăcinile autobiografice sau când se lasă furat

¹ *Un răs plin de ferestre* (n.tr.)

² *Orașul porților* (n.tr.)

³ *Viața este frumoasă* (n.tr.)

⁴ *Dansând cu Cecilia* (n.tr.)

de bruște și scurte momente magice, dar mult mai puțin convingător în povestirile realiste tradiționale.

În mod simbolic și foarte concret, scrisul său ajunge să se aștearnă pe foaie pornind de la o materialitate specifică, aflată în legătură cu limbajul său original, acela învățat de la părinții săi surdomuți. Povestește adesea – ca și în deschiderea acestui volum de altfel – cum, la început, înainte de a descifra mișcările buzelor, le-a învățat pe acelea ale mâinilor, cu ajutorul cărora comunicau și se exprimau părinții săi. „Limbajul gesturilor“ – spune el –, în afară de atenția absolută a privirii, cere și capacitatea de a construi un dialog folosind degetele, degete care, cu libertatea conferită de imaginație, se pot deosebi atât de mult ca stil, încât să devină trăsătura unui dialect personalizat. „Folosindu-mă de aceste capacități, după ce dragii mei părinți s-au dus, am început să scriu sau, dacă vreți, să transcriu pe hârtie mișcările degetelor.“

Prin urmare, la început a fost corpul. Până și maniera de a scrie, limbajul, dialectele irepetabile ale diversității sunt, în mod concret și fizic, materiale. Probabil că și în urma acestei experiențe originare, care contopește – fără ca scriitorul să aibă conștiința sa culturală explicită – Logosul și materia, se naște familiaritatea aceea cu efemera, fragila și glorioasa carnalitate a ființei, care caracterizează paginile lui Roveredo. El manifestă o mare înțelegere, mai mult instinctivă decât conștientă, pentru ceea ce Biblia numește „carne“, și care nu se află într-o opoziție simplistă cu spiritul, ci reprezintă unitatea precară, caldă și indisolubilă a individului cu corpul său fizic, cu sentimentele sale, cu visele și cu greșelile sale.

Personajele lui Roveredo trăiesc adesea la marginea vieții sau în umbră, iar el povestește cu participare afectivă și cu respect despre gesturile violente, chiar brutale, ca și despre umilințele trăite, despre gesturile confuze și ticăloase, dar și

despre curajul nobil și neînfricat, despre piruetele și acrobațiile pe care personajele le fac în încercarea de a scăpa de mușcătura vieții, visurile naive, dar îndrăznețe care le poartă dincolo de granițele realului. Această familiaritate cu slăbiciunea, dar și cu sacralitatea existenței, este lipsită de reverență, pentru că nu-i stă în cale nici o mizerie, oricât de indecentă sau de stânjenitoare ar fi, nu se înclină în fața măreției, ci o dă jos de pe soclu, îl tutuiește chiar și pe Dumnezeu, arătând peticele de pe pantalonii și găurile din ciorapii vieții.

Dar toate aceste personaje – cum este și cazul celor din volumul de față – sunt tratate cu profund respect, fie că este vorba despre ticăloși sau biete suflete înșelate, îngeri sau proxeneți, pușlamale sau pacienți ai ospiciilor. Uneori, pe bună dreptate, atotul le ia de guler, dar acest lucru nu micșorează dragostea și respectul față de ele. Vorbind despre Singer, Henry Miller observă că și atunci când este vorba despre o prostituată sau despre un sfânt, personajele sale sunt întotdeauna scăldate într-o aură de sfințenie și de respect. Păstrând proporțiile de rigoare, acest lucru este valabil și pentru șleahta neînfricată de coate-goale a lui Roveredo.

Kant, pe care nu cred că Roveredo l-a citit, consideră că respectul stă la baza și este premisa oricărei virtuți. Și în cazul de față, respectul este modalitatea esențială a lui Roveredo de a se raporta la existență și la nararea existenței oamenilor, este o cheie a umanității sale, a sensului vieții. Până și acele categorii morale, aparent fără legătură cu buna sau proasta creștere, evidențiate de Cepach, fac parte din această înțelegere a respectului care presupune un simț al ordinii la fel de profund. Într-un univers al marginalizării, suferite sau voite, ori în situații haotice, neobișnuite, în care funcționează escrocheria sau lipsa bune-cuviințe, asemenea categorii devin comice și pun în lumină comicul grotesc, adesea dureros al existenței, iar

râsul acela care învăluie uneori figurile și întâmplările lui Roveredo reprezintă o demistificare a multor idoli falși, o eliberare și o condiție a libertății, este participarea fraternă la acea caraghioasă stângăcie a existenței umane și poate înseamnă și capacitatea de a o iubi și de a descoperi în ea – până și în tragedia adesea ridicolă, și, prin urmare, cu atât mai tragică – o armonie secretă.

Odiseea personajelor lui Roveredo este o Via Crucis dureroasă, adesea ridicolă sau tragicomică, de cele mai multe ori arbitrară și nelegitimă, pe deplin înțeleasă, dar și judecată pentru greșelile sale și pentru datoriile pe care le are de plătit. Lumea scriitorului pare periferică, provincială și mărunță, dar se dilată până ajunge să se suprapună peste lume *tout court*¹; între localul din cartier, ospiciu, închisoare sau garsoniera de la periferie se deschide un întreg univers, o arcă a lui Noe în care este loc pentru toată lumea.

Personajele acestor scurte, uneori chiar foarte scurte povestiri, cunosc marginalizarea și singurătatea, dar și clipele de bucurie care ajung să răscumpere o viață întreagă; sunt de cele mai multe ori niște perdanți – chiar și din cauza unei glume răutăcioase, făcute în batjocură, ca în *Porcul cu fundă* – sau sunt victime ale unei indiferențe ostile care, puțin câte puțin, îi asprește și îi lipsește de vlagă ca pe niște flori fără apă, loviți de nenorocirea care se abate asupra lor cu violența destinului, mascat de multe ori de o întâmplare banală sau de un accident de muncă. Dar și atunci sunt atinse de o grație misterioasă, de un spirit fratern franciscan, așa cum ar putea să le fie întreaga viață, chiar și lucrurile, obiectele care, deși adesea sunt alienate într-o dezumanizare fantomatică, alteori păstrează încrederea conferită de valoarea uzului și de muncă, căldura mâinilor care

¹ Pur și simplu, în fr. în orig. (n.tr.)

le folosesc, așa cum i se întâmplă lui Anselmo Scarcini cu culorile și cu capacele vopselelor sale sau protagonistului anonim din *O gură de dragoste* cu țigara.

În aceste povestiri ale lui Roveredo, precum și în altele, există o realitate materială densă, grosolană, chiar vulgară, dar există și o mare delicatețe, un strop de magie care se infiltrează cu naturalețe absolută și cu hotărâre în real, așa cum se întâmplă în basmele sau în imaginația copiilor. Atunci destinul pare să piardă din greutate, iar viața oamenilor, eliberată de forța de gravitație ca de un lest, zboară spre cer asemenea unui balon scăpat din mână de un copil, chiar dacă acest lucru nu înseamnă că durerea sau absurdul nu ajung din urmă acele figurine care dansează și stau suspendate în aer, cum i se întâmplă într-una dintre aceste povestiri ucraineanului de pe schelă. Câteodată ușile se deschid, alteori se trântesc și se închid ca niște capcane. Alteori, lucru și mai îngrozitor, copilul care iese din debaraua întunecată în care a fost închis și pedepsit cu brutalitate, care a cunoscut și a simțit spaima, nu se îndreaptă spre libertate și nu se deschide către lume, ci, mutilat în interior din cauza terorii, alege viitorul unui adult care va repeta cu copiii săi violența trăită.

Lui Roveredo îi place să condenseze, chiar și numai în două sau trei pagini, un drum întreg, momentul care-i scoate la lumină sensul, esența întregii sale odisee. Ceea ce scoate la iveală adevărul latent al unei existențe poate fi un detaliu oricât de mic, o inscripție precum „Valentina curva“ pe un zid, o tragedie care stă sub semnul întâmplării sau o tragică și, poate, inevitabilă vină. În lumea lui Roveredo moartea poate veni asemenea unui strop de vin nimerit în ciorbă, ca acela care îi plăcea tatălui la masă sau poate căpăta forma unei suprarrealități metafizice, devenind câmpul de mai care refuză florile, preferând în loc plânsul crucilor, după cum afirmă scriitorul cu